

MARIN CARIĆ (1947-2000)

IN MEMORIAM

Iznenadna i prerana smrt Marina Carića prisilila nas je da se retrospektivno prisjetimo njegova naglo prekinuta djelovanja. Uz golemo žaljenje za projektima i izvedbama koje nije stigao izvesti, a s osjećajem emocionalnog gubitka dragog čovjeka i prijatelja možemo, međutim, zaključiti kako je riječ o valjda najdosljednijem hrvatskom redatelju u novijoj povijesti, a jamačno i jednom od iznimno plodnih i cjelovito ostvarenih kazališnih opusa. U službi teatra, u dosluhu s gledateljima, u razumijevanju s glumcima, u plodnoj suradnji sa živim i mrtvim književnicima Marin Carić je proveo više od tri gusta desetljeća, te u mnogo navrata doživio vrhunce i puninu kazališnog čina.

Koherenciju opusa i gustinu ostvarenja Carić može u velikoj mjeri zahvaliti vjernosti vlastitim korijenima, dugovanju tradiciji hvarskoga amaterskog kazališnog djelovanja i ozračju jednoga od najstarijih i najljepših teatarskih zdanja, u sjeni kojega je odrastao. Otočni život, sa svojim radnim, ribarskim i pomorskim aspektima i sa svojim kulturnim, vjerskim i zabavnim zbivanjima odredio je našega Marina u najvećoj mogućoj mjeri. Kao originalni pisac, pripovjedač prikazao je hvarsku dionicu svijeta u iznimno nadahutoj knjizi "Otok", a nadali smo se da će za njom slijediti još kakvo slično okušavanje i oknjiženje, kao što smo uvjereni da bi ona zaslužila neko novo izdanje. Zanimljivo je da se kao mladi student istodobno odmjeravao s lokalnim koloritom i s univerzalnim tokovima, jer je paralelno objavljivao i priče s otoka i prepjeve iz američke bitničke poezije.

Još kao dijete je započeo djelovati u hvarskoj kazališnoj družini kojoj je ostao vjeran čitavoga života, kojoj je i kao profesionalac znao udahnuti nove poticaje, ne udaljujući se od pučkog tipa kazivanja i jednostavne izravne ekspresije. Remek-djelo toga tipa teatra je "Prikazanje života svetoga mučenika Lovrinca" pripisivano Petru Hektoroviću a u Carićevoj verziji interpretirano kao svojevrсна rekonstrukcija autentične bratimske izvedbe kao prvu veću samostalnu izvedbu režirao je predstavu "Murat gusar" po tekstu Marina Gazarovića a postavljenu na otvorenom, na glavnom gradskom trgu (donekle, s prisjećanjem na aktualnu Ronconijevu izvedbu "Bijesnog Orlanda"). S vremenom je hvarske klasične pisce plasirao u

profesionalne ansamble, pa se tako kao iznimno primjerena, čak antologijska, panti njegova režija Lucičeve "Robinje" u splitskom kazalištu, a svojim redateljskim umijećem još jednom je oživio i Benetovićeve "Hvarkinju". Ali zavičajni glumački krug nije nipošto zaboravljao, pa je s njime ostvario izvanredno uspješnu prezentaciju, inače na baš dinamičnoga, Hektorovićeve "Ribanja i ribarskog prigovaranja". Čakavsku je riječ afirmirao i prikladnim dramaturzijama pjesničkih tekstova Lucije Rudan i Jure Franičevića Pločara, te postavljanjem komediografskih tekstova Frane Jurića.

S rodnoga Hvara lako se i empatijski prebacivao na tematiku drugih otočnih ili, općenito, srednjedalmatinskih pisaca. Okosnicu Carićeva repertoara zapravo čine djela takvih autora, kao što su Ranko Marinković (uz "Albatrosa" režirao je i praizvedbu "Pustinje" u zagrebačkom Hrvatskom narodnom kazalištu), Sloboda Novak (postavio je "Izgubljeni zavičaj" u vlastitoj dramaturziji, te neke izvorne jednočinke), Ivo Brešan (s nizom izvedbi u Splitu i u Zagrebu), te mladi Mate Matišić (kojemu je kumovao pri scenskom startu i surađivao na nizu predstava). Osim što je dugo godina djelovao kao direktor drame u Splitu i pomoćnik upravitelja u Zagrebačkom kazalištu "Komedijska", Marin Carić je kao gostujući redatelj bio kod kuće u gotovo svim hrvatskim gradovima, od Zadra i Dubrovnika, preko Rijeke i Šibenika, pa do Pule i Osijeka, njegujući uglavnom dijalektalno i regionalno obilježeno dramsko pismo. Uz rad sa živim glumcima povremeno je propitkiwao i lutkarsko izražavanje, tako da se okušao u brojnim, naizgled tako različitim teatarskim područjima, no zajednički je nazivnik uvijek bila iskonska domaća riječ.

Premda je često obrađivao hrvatsku književnu klasiku, teško bi bilo za Marina Carića kazati da je ostao kazališnim tradicionalistom. Kao mladi redatelj, dapače, bio se znatno odmaknuo od "teatra riječi" prema "teatru tijela", te je čak supotpisao i jedan proglas obnoviteljskih namjera. Kao mladi redatelj također je pokrenuo jednu od prvih putujućih grupa, te je s novim tekstovima i neuobičajenom metodologijom nastojao oživiti izvedbenu i gledališnu praksu. Kao mladi redatelj, sa sklonošću za rad izvan krute scenske kutije, vrlo rano se javio i na Dubrovačkim ljetnim igrama, postavljajući, u okviru Dana mladog kazališta, Paljetkovu dramaturziju Pracetova životopisa "Tri skoka gušterice".

Nisam kazališni kritičar ili povjesničar i nemam obaveze situirati Carićev opus u neke stilske ili tipološke okvire. Uostalom, nisam vidio mnoge od njegovih predstava, a niti sam revno pratio sva kazališna zbivanja. No nema dvojbe da je nakon raspada tzv. zagrebačkog kartela on u najvećoj mjeri naslijedio neka svojstva njegovih protagonista: Spaićevu plemenitu preciznost, Violićev zahtjevni temperament i Parovu nomadsku cerebralnost. Ne bih želio precjenjivati mjesto izvedbe Marulićeve "Judite" u Carićevu opusu, ali svakako je riječ o najpretencioznijoj, najmnogoljudnijoj, najpokrenutijoj, tipičnoj festivalskoj predstavi, koja je obilježila niz sezona Splitskog ljeta i ukazala na ishodišna iskustva hrvatske književnosti.

Na neki način su hvarske predstave i izvedbe Lucića, Hektrovića, Benetovića i Gazarovića poravnale put Carićevu bavljenju Marulićem, jer — uz pobožnu vjernost autentičnom govoru i gipkom shvaćanju stiha — sve njih karakterizira pučka gestualnost i ritualnost, plebejska baštinska uronjenost i koralna, komunalna upletenost-prepletenost sudionika. S “Juditom” je najdublje zagrabilo s izvora jezika, a s izvedbom predstave najodređenije ušao u tkivo grada, impregnirao svakidašnjicu patinom povijesti, slojevima dijakronije.

Birajući suradnike za predstavu temeljenu na tekstu velikog Splitsanina Carić je, nehotice ili ne, opet koristio neke “nutarnje rezerve” hvarškoga polazišta. Naime, glazbu je pisao Sandro Zaninović, jezični je savjetnik bio Zlatko Mihovil Dulčić, a za adaptaciju teksta, odnosno pisanje nekih nedostajućih prizora povjerio je meni, koji se također dičim podrijetlom s otoka. Suradnja s Marinom bila mi je jedno od najdražih, iznimno važnih iskustava, jer sam doživio da riječ idealnog pretka uvjerljivo zazvoni u konkretnom prostoru i našem vremenu.

Od Carićevih redateljskih rješenja zauvijek ću pamtit i prilog na Voćnom trgu, ulazak asirske vojske, Olofernovu prijetnju gradu, Juditino prvo javljanje i završnu akciju, posebice ulazak djevojčica s velom koje zaključuju prizor. Još uvijek mi promiču pred očima neke geste Dubravke Miletić i Josipa Gende, Miloša Tripkovića i Aleksandra Čakića, a naročito Božidara Bobana, koji je sve zanosio ljepotom splitske čakavštine, za koju je sam kazao da je to naš pandan Shakespeareovu scenskom govoru. Doista, nikad dotad nismo bili u prilici shvatiti kako je i Marulić naš suvremenik. A doživljaj Splita kao Betulije, par godina nakon što je predstava otišla s gradskog trga s kojim se gotovo sudbinski poistovjetila, u zbilji se potvrdio za domovinskog rata, za opsade s mora i s kopna.

Svoje sjećanje na Marina ovom prilikom opravdano najviše temeljim na tome što nas je obdario kazališnom “Juditom”. Da nije bilo njega, mnogo bi teže bilo došlo i do kongenijalne Paraćeve opere, koja je inicijalni pogon dobila upravo od Carićeve vizije. Poslije izvedenoga Marulića on je svoj hommage hrvatskom pjesničkom govoru još nastavio odavati prezentacijama Gundulićeve “Prozerpine ugrabljene”, Zoranićevih “Planina” i, posebice tzv. slavonske “Judite”, te je svime time zaslužio trajni spomen i zahvalnost kulturne javnosti. Prijateljski gubitak je nenadoknadiv, ali se ipak tješimo Marinovim plodno ispunjenim životom.

Tonko Maroević